

DRŽAVNI ZBOR
REPUBLIKE SLOVENIJE
Predsednik

Številka: 300-01/91-39/1, EPA 876-II
Ljubljana, 20.10.1999

Državni zbor Republike Slovenije je na 16. seji, dne 20.10.1999 *ob obravnavi predloga zakona o lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini (ZLKSDL) - hitri postopek*, na podlagi 173. člena poslovnika Državnega zbora sprejel naslednja "

DODATNA SKLEPA

1. Državni zbor Republike Slovenije predlaga Vladi Republike Slovenije, da sprejme ukrepe za pospešitev denacionalizacijskih postopkov kulturnih spomenikov in o tem do 10. decembra 1999 poda poročilo Državnemu zboru Republike Slovenije.
2. Državni zbor Republike Slovenije predlaga Komisiji za razreševanje vprašanj povezanih z namembnostjo in ureditvijo grobišč v Kočevskem rogu in drugih tovrstnih grobišč v Sloveniji, ki deluje pri Vladi Republike Slovenije, da pripravi seznam množičnih grobišč kot osnovo, na podlagi katere bo Vlada pripravila predlog za razglasitev le-teh za spomenike državnega pomena.

Janez Podobnik, dr.med.
l.r.

Seznam množičnih grobišč v Sloveniji kot osnova, na podlagi katere bo Vlada Republike Slovenije pripravila predlog za razglasitev le-teh za spomenike državnega pomena.

Državni zbor Republike Slovenije je na 16. seji, dne 20.10.1999 ob obravnavi predloga zakona o hitrem lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini (ZLKSDL) - hitri postopek, na podlagi 173. člena poslovnika Državnega zbora, sprejel naslednja

DODATNA SKLEPA

1. Državni zbor Republike Slovenije predlaga Vladi Republike Slovenije, da sprejme ukrepe za pospešitev denacionalizacijskih postopkov kulturnih spomenikov in o tem do 10.decembra 1999 poda poročilo Državnemu zboru Republike Slovenije.

2. Državni zbor Republike Slovenije predlaga Komisiji za razreševanje vprašanj, povezanih z namembnostjo in ureditvijo grobišč v [Kočevskem Rogu](#) in drugih tovrstnih grobiščih v Sloveniji, ki deluje pri Vladi Republike Slovenije, da pripravi seznam množičnih grobišč kot osnovo, na podlagi katere bo Vlada pripravila predlog za razglasitev le-teh za spomenike državnega pomena.

Kriteriji:

Komisija je pri izbiri pomembnejših grobišč ni upoštevala kot edini kriterij domnevno število žrtev, ampak tudi poznanost grobišča. Tako je v [breznu na Lajšah](#) pri Cerknem samo štirinajst civilnih žrtev, ki pa so izgubili življenje v posebnih okoliščinah med vojno in ima zato velik simbolni pomen. V grobiščih v [Gorenji Trebuši](#), predvsem gre za [Podgrivško grapo](#) v srednjem delu potoka [Pršjaka](#), je po najbolj skromnih ocenah petsto slovenskih grobov, pa se skoraj ne ve zanje. V brezni [Jama v Rugovskih klancih](#) in [Dvojni jami pri Cink Križu](#) na novomeški strani Roga je po največ petdeset žrtev, vendar leži v njihovi bližnji in daljni okolici okrog tisoč domobrancev, prepeljanih tja iz novomeškega zapora. Čeprav so Škofovi zavodi v Šentvidu nad Ljubljano igrali isto vlogo, kot taborišče na Teharjah, se ve o njih samo, da so bili izhodišče za zadnjo postajo v [Brezarjevo](#) ali eno od [brezen v Kočevskem Rogu](#). Nanje se je pozabilo, vendar bi zaslužile, da

pridejo na seznam. Na drugi strani pa so brezna v Kočevskem Rogu dobro poznana, nič pa se skoraj ne ve o [jaških odprtega rudniškega kopa](#) na Hrastniškem hribu, kamor so jih vozili s Teharij. Na [Kopišču](#) v Kamniški Bistrici je nekaj tisoč žrtev predvsem hrvaške narodnosti, v dveh brezni pri konfinu nad Grčaricami pa le sto, gre za ranjence, ki so jih 24. junija 1945 pobrali po ljubljanskih civilnih bolnišnicah. V rudniškem [jašku Sv.Barbara](#) pri Hudi Jami pri Laškem leži domnevno nekaj tisoč žrtev hrvaške narodnosti, kljub temu pa se govori in piše, da je v njem končal Rupnikov bataljon in zato nosi poseben naboj. Po podatkih slovenskih jamarjev, ki imajo registriranih 9.000 brezen, so v 90-ih brezni našli človeške kosti, domnevajo pa, da je še enkrat toliko jam, ki so grobišča, ki pa jih niso dovolj raziskali; v Sloveniji naj bi bilo torej **180 brezen**, ki so tudi grobišča.

A.) LJUBLJANA Z OKOLICO

ŠKOFOVI ZAVODI V ŠENTVIDU NAD LJUBLJANO

Imeli so podobno funkcijo kot Teharje. Po polju [okrog poslopij](#) so bila množična grobišča, ki so jih večinoma razkopali in izpraznili, ko so gradili vojaška skladišča. Zavodi so bili izhodišče za [Brezarjevo brezno](#) za 800 ljudi, vojske in civiliste, in za Kočevski Rog za 15.000 vojakov, vrnjenih iz Vetrinja.

BREZARJEVO BREZNO IN KUCJA DOLINA PRI PODUTIKU

V [Brezarjevo brezno](#), globoko 20 m, so maja 1945, najverjetnejši datum je kvatrna sobota 26.maja 1945, pripeljali približno **800** ljudi iz Škofovih zavodov v Šentvidu, domobranske ranjence iz vojne bolnišnice v Ljubljani, zajete na treh ranjenskih vlakih med Otočami in Jesenicami ob koncu vojne in druge različnih spolov in narodnosti. Po nekaj tednih so zaradi onesnaženja Glinščice ([potok Dragomeš](#)) trupla dvignili iz brezna in prenesli v petsto metrov oddaljeno [Kucjo dolino](#). Grobovi so severovzhodno na koncu doline. Tam znamenje. Brezno je zavarovano z ograjo in označeno z napisom in kovinskim križem.

VOJAŠKO POKOPALIŠČE NA [ORLOVEM VRHU](#) NA LJUBLJANSKEM GRADU.

Sem so pokopavali padle slovenske domobrance v času od 9.12.1943 do 30.4.1945, tiste, ki jih zaradi posebnih okoliščin ni bilo mogoče pokopati na domačem pokopališču. Na prvotnem seznamu po Knjigi I, ki je v Arhivu Ljubljanske nadškofije z originalnimi žigi slovenske

domobranske vojske, je **140** imen. Ve se, da niso vsa, dodatno smo odkrili še 4 zanesljivo pokopane na tem kraju. Pokopališče je bilo po 9.5.1945 razdejano, delno prekopano, odstranjevali naj bi tudi mrtve, vendar površno. Križ, ki je bil nekajkrat postavljen, je bil v nekaj dneh uničen ali pa je izginil.

STRELIŠČE NA DOLENJSKI CESTI

Tam so po 9.5.1945 ustrelili in zagrebli v izkopane jame tri do štiri skupine obsojenih na smrt in drugih, skupno do **100** ljudi. Leta 1945 in kasneje so ustreljene odvažali na nepoznane lokacije. Po letu 1985 so pod pretvezo, da gre za preureditev strelišča, prostor za teden dni zastražili in zaprli. Vojska je s težkimi stroji teden dni rila po terenu, ki je sedaj razkopen, z nanosi zemeljskega materiala v kupe in vmesnimi jamami: in jarki. Prostor je ograjen, vendar je razen področja ob poslopju od takrat nespremenjen in ne služi ničemu.

B. GORENJSKA

KOPIŠČA V KAMNIŠKI BISTRICI

Tja so vsako jutro med 13.in 17.majem iz barak ob železniški postaji, kamor so dovažali vedno nove begunce, skozi Kamnik gnali peš zastražene kolone ujetih Hrvatov z **ženami, starci in, otroki**. V dolini Kamniške Bistrice je sedaj ugotovljenih 7 skupinskih grobišč, od teh so štiri velika na Kapiščih, v katerih naj bi bilo več tisoč žrtev. Sicer je registriranih na območju kamniške občine še 9 grobišč (**Smovc pri Žejah, Kuharjev boršt pri Mostah, Sveščeva jelša pri Mostah, štiri v Podgorju, na Cuzakovem travniku pri Bakovniku, v Jevniku pri vasi Sidol**), ki so vsa označena s križem.

C.) NOTRANJSKA

KRIMSKA JAMA

V gozdu med Pikovnikom in Strmcem, globoka 50 m. Leta 1942 v času, ko je imel blizu taborišče Krimski odred, so vanjo pometali do sto ljudi, med njimi tudi 12 rešenih s transporta v internacijo ob napadu na vlak pri Verdu 28. junija 1942. Ob jami križ in oltar.

MAČKOVEC NAD ROBOM

Poleg nekdanjega partizanskega taborišča na Mačkovcu so zadnji teden oktobra 1943 postrelili in zakopali do 50 vaških stražarjev, zajetih na Blokah, Begunjah nad Cerknico in na Turjaku in ob nemški ofenzivi pripeljanih iz Ribnice. Na kraju križ in oltar.

Č. DOLENJSKA **KOČEVSKI ROG**

V Kočevskem Rogu je pet grobišč oz. brezen, ki bi jih bilo treba zavarovati. Preko Šentvida nad Ljubljano in Kočevja so na južno stran Roga pripeljali do **15.000 vojakov**. Vrnjeni so bili iz Vetrinja v času od 19.do 31.maja 1945 in pripeljanih na Rog med 28. majem in 10.junijem 1945. Bili naj bi sledečih narodnosti: **4.000** slovenskih domobrancev, **3.000** vojakov Srbskega prostovoljskega korpusa (Nedičeva vojska) in **6.000** hrvaških vojakov (ustašev in domobranov), pa tudi drugih narodnosti. Ležali naj bi v štirih brezni, v **Jami pod Krenom** in **Jami pri križu**, **Jami pod Macesnovo gorico**, in v četrti neodkriti jami nekje med naštetimi v začetnem delu Rajhenavske doline pod cesto Željne-Podturn (Ušiva jama). Na severni del Roga so vozili ujetnike iz novomeškega zapora in druge. Po približnih ocenah naj bi jih bilo **1.000**. Samo manjši del jih leži v **Jami v Rugovskih klancih** in v **Dvojnem breznu pri Cink Križu**. Razdalje so merjene od Željnj. Vseh pet brezen je zavarovanih z lesenimi ograjami in označenih s kažipoti.

1-2. JAMA POD KRENOM IN JAMA PRI KRIZU (6,0 km, tel.drog 112)

Brezno je globoko okrog 30 m, prej na vhodu široko 5 do 8 metrov zdaj po večkratnem miniranju 27 metrov. Domneva se, da ležijo v njem predvsem vojaki hrvaške in srbske narodnosti. Bilo naj bi jih okrog 5.000. Sem spada tudi JAMA PRI KRIŽU, takoj za roškim križem pod cesto. Bila naj bi podobne oblike. Po ocenah jamarjev, ki so prišli samo do globine 17 metrov, je v njej 45 kubičnih metrov gosto zbitih smeti. Vanjo naj bi metali mrtve in onemogle.

3. JAMA POD MACESNOVO GORICO (9,7 km, tel. drog 219)

Po ocenah in pričevanjih naj bi v to jamo vrgli največ žrtev, do 8.000, predvsem slovenskih domobrancev. Globoka naj bi bila vsaj 30 metrov.

4. JAMA V RUGARSKIH KLANCIH (18,0 km)

Globoka do 20 metrov, zasuta do globine 5 metrov, naj bi bila grobnica 30 ljudi.

5. DVOJNO BREZNO PRI CINK KRIŽU (19,7 km)

Brezni naj bi bili ločem, globoki 20 m Tudi v njih naj bi ležalo po pričevanjih nekaj deset ljudi.

MOZELJ

Lokacija grobišč je le približno znana, izkopavanja niso bila uspešna. Gre za nekaj skupinskih grobov, v katerih ležijo ustreljeni 11.in 12.oktobra 1943. Po seznamu prof.dr.Toneta Ferenca gre za **110** ljudi, obsojencev Kočevskega procesa in drugih. Zvečine, to je **85**, so bili vojaki kraljeve vojske-četniki, zajeti 10.9.1943 v Grčaricah.

HROVAČA PRI RIBNICI

Tja so v jeseni leta 1944 v dva vzporedna 30 m dolga groba prekopali vaške stražarje, zajete na Turjaku, vojake kraljeve vojske-četnike, ujete v Grčaricah in civiliste, vseh skupaj **120** ljudi. Ustreljeni so bili v drugi polovici oktobra 1943 v Jelendolu ob cesti Rakitnica-Grčarice in tam pokopani.

BREZNI PRI KONFIGU

Brezni ležita Pri konfigu, 3 km od Grčaric na levi strani ceste Grčarice-Glažuta. Globoki sta 60 m, v njih leži okrog **100** domobranskih ranjencev, pobranih 23. ali 24. junija 1945 iz ljubljanskih civilnih bolnišnic.

KRAKOVSKI GOZD

Okrog pol do enega kilometra od Kostanjevice proti Brežicam levo od magistralne ceste Novo mesto-Brežice. Zajete hrvaške vojake in civiliste so na umiku ob koncu vojne po 10.maju 1943 na tem področju zbrali na levem bregu Krke na rečnem polotoku nasproti naselja in jih imeli zastražene nekaj dni. Okrog 15.maja 1945 so jih začeli odvažati v slab kilometer oddaljeni Krakovski gozd in pomol izpraznili v nekaj dneh. Po približni oceni so jih postrelili **3.000** do **4.000**.

MOSTEC

Nekaj km od Brežic, vzhodno od naselja Mostec, na področju [protitankovskega jarka, ki je bil izkopen pravokotno od Save proti Dobovi, širok 10 m, globok 2 m](#). To mesto je od poti, ki pelje od

ceste v Mostecu do nekdanjega broda čez Savo, oddaljeno približno 800 dolvodno. Sem so jih vozili od vsepovsod, **napolnili so samo 300 m dolgi odsek jarka od ceste Brežice-Dobova do reke**. Po neki približni oceni naj bi bilo žrtev **3.000 do 4.000**, pretežno hrvaške narodnosti, tudi civilistov, pa tudi domobranci iz Teharij, morda tudi iz Šentvida, predvsem konec julija in avgusta 1945 v času amnestije, tako s tovornimi vlaki do Brežič in naprej s tovornjaki ali vso pot samo s tovornjaki, ki so raztovarjali na cesti ob jarku.

D. ŠTAJERSKA **TEZENSKI GOZD**

Nekdanji protitankovski jarek se začne pri Bohovi na magistralni cesti Celje-Maribor, po dveh km prečka traso nove mariborske obvozne - avtoceste, teče po severnem delu novega pokopališča na Dobravi in končuje v naselju Dogoše med kanalom HE Zlatoličje in Dravo. Dolg naj bi bil pet km, od tega dva km skozi Tezenski gozd. Ker so pri izkopavanju tega tri in pol metre globokega jarka v dolžini 70 metrov našli **1.179 okostij** zvečine moškega spola, in sta vsaj dva kilometra tega jarka podobno napolnjena, domnevamo, da **leži v njem okrog 35.000 vojakov hrvaške vojske** (ustašev in domobranov) in nekaj tisoč Mihailovičevih četnikov, torej dobra polovica vseh vojakov, ki so se predali na Pliberškem polju. Nekaj grobišč je tudi drugod v bližini, predvsem na Pohorju.

SPOMINSKI PARK TEHARJE

Na področju nekdanjega teharskega taborišča je pokopanih nekaj sto ljudi (okrog sto oficirjev, drugi, umrli zaradi poškodb, bolezni ali lakote). Na širšem področju (**Mlinarjev Janez, Bežigrad itd.**) pa bistveno več. Z javnim razpisom je bil izbran projekt, po katerem se gradi spominski park, centralni objekt že stoji. Komisija meni, da bi bilo treba pri projektu izpeljati vsaj še drugo fazo: označiti temelje južne vrste treh nekdanjih velikih barak, odpreti področje trdnih industrijskih odpadkov, kolikor je zaradi varnosti možno, speljati poti, zasaditi drevje in grmičevje, in pokriti kanal, ki teče iz jezera za gornjo pregrado. Še večji pomen bi dobilo to področje, če bi se sanirala grobišča na ožjem področju mesta Celja, kosti pa pokopale na Teharjah. Sodimo, da bi v 10 m široko, 5 globoko in 40 metrov dolgo jamo (ki bi jo bilo možno podaljšati) lahko pokopali vse, kar bi se našlo. Najustreznejše bi bilo področje, kjer je zdaj odlagališče trdnih piritnih odpadkov med obema pregradama, kjer so v globini 10 metrov itak grobovi.

TRASA NEKDANJEGA PROTITANKOVskega SEVEROVZHODNO OD CELJA OD OSTROŽNEGA DO ŠTOR in DRUGA CELJSKA GROBIŠČA

Gre za gosto poseljeno področje južno od avtoceste Ljubljana-Maribor. Vmes so travniki in njive, zlasti je nedotaknjeno področje **Golovca**, kjer je jarek odprt in zavarovan. Sicer so ob prejšnjih gradnjah, čim so naleteli na kosti, gradbišče zaprli, ga v nekaj dneh sanirali in gradili naprej. Komisija smatra, da bi bilo treba to področje sanirati do konca, izkopati vse kost in jih pokopati na Teharjah. Domnevamo, **da bo izkopanih do 20.000 ljudi iz 36 grobišč**, kolikor jih je evidentiranih na območju mesta Celje. S tem bi bil problem celjskih grobišč rešen.

KOŠNICA

V njej je na južnem robu doline na levi strani ceste približno km od ceste Celje-Zidani most grobišče, označeno s križem, kjer naj bi ležal del celjskih meščanov pa tudi drugi, pobiti po 10.maju 1945. Ocenjuje se, da jih je okrog petsto. Verjetno bi bilo najbolj ustrezno sanirati tudi to dolino in ostanke pokopati na Teharjah.

HRASTNIŠKI HRIB

Tja so v jame opuščenega odprtega rudnika maja leta 1945 vozili begunce, ki so jih zajeli pri Laškem, predvsem vojake hrvaške in četniške vojske, po približni oceni nekaj tisoč. Čez dva tedna, po 3. ali 4. juniju, so tja vozili slovenske domobrance in civiliste iz teharskega taborišča. Pripeljali so jih s tovornjaki do podnožja, nato pa vodili v breg na **planoto Tirberg** med **Blati** in **Brnico** iz treh smeri: iz doline Brnice, iz doline potoka Boben in iz Dola mimo rudniškega jaška na Blate. **Na Hrastniškem hribu in njegovi okolici naj bi ležalo približno 4.000 domobrancev**, pa tudi 100 žensk. Jame so pretežno izravnali, ker je zatekala voda v jaške hrastniškega rudnika. Na sredini križ.

RUDNIK BARBARA PRI HUDI JAMI

Po pripovedovanju so v jašek Sv.Barbare metali ljudi, zajete v Laškem, med drugim naj bi zajeli vlak beguncev iz Zagreba. Gnali so jih peš po dolini Rečice in skozi vhod v rudnik do navpičnega jaška. Govori se in piše, da naj bi v jašek zmetali tudi domobrance Rupnikovega bataljona, kar pa ni verjetno. Pred vhom postavljena kapelica.

ŽANČANI PRI SLOVENJ GRADCU

2 km od Slovenj Gradca po levem bregu potoka Suhodolnica, nato **zahodno čez potok Ježevac**. Po nekaj sto metrih je znamenje pri njem nekoč od ceste speljana do kmeta Proučiča po globoki grapi kolovozna pot. V ta globačo so vodili po 15.maju 1945 vojake hrvaške vojske, vrnjene s Pliberškega polja Bilo naj bi jih **nekaj tisoč**. Po enem do dveh tednih so zaprli do sto Slovenjgrajčanov in ti so izginili, domnevno v tej grapi. Nato so od 28.do 31.maja 1945 v vojašnici v Slovenj Gradcu med 3.000 domobranci, vrnjenimi iz Vetrinja, **odbirali domobranske oficirje** in jih vodili v to sotesko. Po dovolj zanesljivih ocenah jih je bilo nekaj sto. Domnevajo, da so grobišča po globači posejana v dolžini 300 do 500 metrov.

GORICA NAD ŠOŠTANJEM

Tam so pobijali ob koncu vojne zajete nemške in hrvaške vojake ter vojake Vlasove vojske (Ukrajince), ki so se umikali od Celja. Zajeli so jih pri Penku, na izhodu iz soteske reke Pake med Šmartnim ob Paki in Šoštanjem. Po približni oceni jih je **bilo nad tisoč**. Čez dva tedna so **pobrali 45 šoštanjskih meščanov**, jih imeli nekaj dni zaprte v središču mesta, nato pa so izginili. Kasneje se je izvedelo, da so bili ustreljeni in pokopani na vrhu Gorice. Kraja ni težko najti, saj je na travniku viden 5x5m velik vdrt teren. Na pobočju ob cesti postavljen spomenik.

GORNJI DOLIČ

Ob cesti Velenje-Slovenj Gradec na levi strani tik pred odcepom stranske ceste proti Vitanjam je množično **grobišče hrvaških beguncev, pretežno civilistov, ki so umrli 12.in 13.maja 1945 ob vpadu 17. vzhodnobosanske divizije na hrvaško kolono, ki se je skozi Hudo Luknjo prebijala proti Slovenj Gradcu. Pokopanih naj bi bilo do 8.000 ljudi.**

E. PRIMORSKA

Za Primorsko je značilno, da gre večinoma za brezna, najbolj znana so na območju Trnovskega gozda in Črnovrške planote, v nobenem pa **ni več kot petsto žrtev**. Od grobišč v izkopanih jamah je najpomembnejše v Podgrivski grapi v Gorenji Trebuši.

a.) BREZNA V TRNOVSKEM GOZDU

ZAGOMILA PRI GRGARJU

Kilometer od Grgarja na levi strani ceste Grgar-Banjšica. Jama je globoka 40 m, v njej predvsem primorski domobranci, zajeti v dolini Soče in pripeljani iz zaporo v Gorici do brezna 6.in 7.maja 1945, slovenski civilisti, možno pa da tudi vojaki in civilisti italijanske narodnosti. Brezno je ograjeno in označeno s križem in kažipotom ob cesti.

ZALESNIKA PRI TRNOVEM

Kilometer in pol od ceste Trnovo-Lokve na desni strani. Globoka 130 m. Vanjo so vozili ljudi, vojake in civiliste slovenske in italijanske narodnosti maja in junija 1945 iz goriških zaporov, po številu nekaj sto. Zavarovano z leseno ograjo, označeno s križem.

CVETREŽ PRI TRNOVEM

Na desni strani ceste, ki se dvesto metrov od Zalesnike odcepi od ceste Trnovo-Lokve v levo. Po treh km odcep asfaltirane ceste na Cvetrež. Na tem križišču na levi strani, 200 m pred zaselkom Zavrh, 90 m globoko brezno, zavarovano z ograjo, označeno s križem in prostorom za sveče. V njem podobne žrtve in v istem času kot v Zalesniki, po številu nekaj sto.

JAMA ZA MEDVEDOVŠEM NA PREDMEJI

Za hotelom po cesti navzgor slab km proti gorskemu grebenu. Globoko 60 m. V njem pometani med vojno, predvsem obsojeni partizani, **nekaj deset**. Neoznačena in nezavarovana.

JAMA ZA ROBOM NA PREDMEJI

Od Hotela proti Otllici čez 2 km na levi stebrasto kamnito znamenje, ob njem odcep levo v hrib. Slab km daleč v začetnem delu gozda, globoko 50 m. Jama je raziskana, v njej so nemški vojaki in drugi, verjetno pred koncem vojne, **nekaj deset**. Neoznačena in nezavarovana.

JAMA PRI OBREZNICI NA OTLICI

Od Obreznice proti Podkapljem. Ni podatkov, koliko je raziskano. Priče so prebivalci Obreznice. Tja so kmalu po koncu vojne **pripeljali tovornjak ljudi**, domnevno iz Gorice, jim verižno zvezali roke, jih postrelili in zmetali v brezno.

b.) BREZNI NA ČRNOVRSKI PLANOTI

ANDREJČKOVO BREZNO

Od vseh naštetih brezen najbolj raziskano. Ob stari cesti med Črnim Vrhom in Idrijskem Logu v Koševniku. Na desni strani ceste v vrtači: globoko 63m. Do njega so po nekih pričah konec maja, po bolj verodostojnih pa 11. ali 12. junija 1945 ponoči pripeljali s tovornjaki ljudi, jih postrelili in zmetali v brezno. Bilo naj bi jih **dvesto ali več**, pripeljani pa so bili najverjetneje iz Ajdovščine. Ograjeno in označeno s križem, ki lebdi nad jamo.

AJHARJEVO BREZNO

Na robu Idrijskega Loga od kmeta Tominca navzdol 2 km po cesti, ki pelje v Idrijsko Belo. Od nje kolovozna pot v desno 100 m do brezna, okrog katerega nizko drevje in grmičevje. Globoko 14 m. Zadnje dni maja 1945 pred polnočjo **dvakrat pripeljali ljudi** iz Gorice ali Ajdovščine, med njimi precej žensk, in zmetali v brezno. Raziskano in registrirano, označeno s križem.

C/ DRUGA GROBIŠČA NA PRIMORSKEM

LAJŠE NAD CERKNIM

Na tem področju so 3. februarja 1944 ustrelili in vrgli v eno od brezen 14 civilistov iz Cerknega, med njimi dva duhovnika. Šlo je za streljanje talcev kot povračilo za nemški napad na Cerkno 27. januarja 1944, pri katerem je izgubilo življenje **47** tečajnikov partijske šole. Na kraju spominska kapelica. Ostankov umorjenih niso našli.

PODGRIVSKA GRAPA V GORENJI TREBUŠI

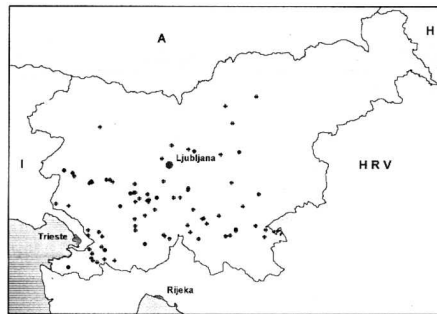
Pokrajinska izpostava za Severno Primorsko je bila pri Osredkarju v Šebreljah, kasneje je bil to OZNA za območje 9. korpusa, ki je deloval v Gorenji Trebuši. Na domačiji Na gradu je bilo in je delovalo centralno sodišče. Obsojene so vodili na tri kraje: kar po ožjem področju sedeža več na desni strani Trebuščice v bregu na melišču, kjer so čez mrtve nasuli nekaj materiala, največ pa v **Podgrivski grapi** v zgornjem toku potoka Pršjak. Vodili so jih v manjših skupinah iz zapora, ki so ga imeli v hiši zahodno od omenjene grape v kraju, ki se imenuje **Bogatinovše**. V grapi je **po približni oceni 500 grobov**, samo slovenskih in samo medvojnih. Tok potoka je tu položen, v nekaj sto metrov dolgi dolinici,

kjer se potok seli z ene strani na drugo; so zaraščene peščene naplavine - in tu so kopali grobove. Blizu, med spodnjim tokom potoka in Trebuščico je na Žefovi meji kopišče-ogenjca, kjer je pokopanih 31 ljudi, domobrancev in civilistov iz domobranske postojanke Črni Vrh nad Idrijo. Tja so jih pripeljali in postrelili 5.septembra 1943. Postojanka v Črnem Vrhu je bila uničena 1.septembra, takrat so zajeli približno **50** ljudi.

Dodatek:

Kot je omenjeno v uvodu, naj bi bilo **jam-grobišč okrog 90**. Geolog dr.Andrej Mihevc, Grič 10, 1370 Logatec, zaposlen v Postojni na ustanovi za raziskovanje krasa, ve za seznam 81 brezen. Priložen je seznam 41-ih jam-grobišč, ki ga je poslal, izpisanega iz katastra jam Jamarske zveze Slovenije (JZS). Potrebno se bo osebno pogovoriti z njim: lokacija, število domnevnih žrtev, njihova narodnost, vojaki ali civilisti itd.

Stran 11

Pokraj 86 jam v katerih so bile opažene kosti. Podatki: Kataster jam Jamarske zveze Slovenije
 Andrej Mihevc

Pomembnejše jame - grobišča

	Kat. št. JZS	Izbor pomembnejših jam v katerih so bile najdene kosti
1	28	Logarček
2	137	Kozlovka
3	192	Šemonovo brezno
4	293	Krimska jama
5	332	Klobučarjevo brezno
6	415	Veliko Brezarjevo brezno - <i>PODUTIK</i>
7	589	Andrejčkov brezen v Koševniku
8	614	Mihcovo brezno
9	699	Cukalovo brezno
10	788	Globoka jama na Veliki gori
11	955	Kačna jama
12	1005	Socerbska jama za vrhom
13	1013	Brezen v Martinovih hrastnicah
14	1095	Jama na Prevali 2
15	1147	Jama pod Kotarjevo ogrado
16	1278	Za robom
17	1399	Špirnica
18	1447	Brezen 3 pri Cvetrežu
19	1653	Žiglovica
20	1836	Brezno v Jelenovem žlebu
21	1847	Brezno 1 pri Muhovi ogradi
22	2212	Preserska jama
23	2418	Mijavčevo brezno
24	2761	Brezno na Pleškem hribu
25	3201	Brezno na Jatah
26	3356	Jama pod klancem
27	3388	Zalesnika
28	4104	Jama ob cesti Kopriva-Štanjel
29	4264	Kaserova jama
30	4411	Vrženca
31	5688	Dvojno brezno
32	6157	Jama pod Macesnovu gorico
33	6158	Jama pod Krenom
34	6161	Jama v Rugarskih klancih
35	6203	Kaverna v Koritah
36	6249	Brezno pri Konfinu 1
37	6456	Zalazarca
38	6484	Mihovska jama
39	6646	Miljavčev bezen
40	8834	Brezno v Balantovih dolinah
41		Brezno v Debliških livadah - Kren

Vir podatkov: Kataster jam JZS
 dr. Andrej Mihevc
 Postojna, 16. 11. 1999

